ВІСНИК ЛЬВІВ. УН-ТУ
Серія юридична. 2000. Вип. 35. С.73-81

VISNYK LVIV UNIV.
Law Series. 2000. №35. P.73-81

С. Білостоцький

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ XVI-XVIII ст. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЛАВНИЧОГО СУДУ м. ЛЬВОВА)

Поняття *злочину*, як і сам злочин, характерне для всіх суспільних епох. У різні історичні епохи змінювалось лише бачення того, що слід вважати злочином і яке покарання повинні нести винні у його вчиненні. У середньовіччі під злочином вбачали діяння, які суспільство вважало шкідливим та небезпечним для свого існування і які були заборонені правом під загрозою покарання [21, с.9]. Злочин – це гріх, який полягає у вчиненні (ділом чи словом) того, що є заборонене законом, або в невиконанні того, чого він вимагає [2, с.305]. Італійський просвітитель правник Ч.Беккарія під злочином розумів усі діяння, спрямовані проти суспільного блага [1, с.85].

"Саксонське зерцало" не подає визначення поняття злочину. Злочини, поділено на два види: 1) публічні, за вчинення яких передбачалось покарання у вигляді смертної кари чи каліцтва; 2) приватні – особа могла бути покарана шляхом заподіяння легких тілесних ушкоджень чи сплатою грошової суми потерпілому і суду (так звана мулькта) [17, с.261]. Аналогічна класифікація правопорушень міститься у Віслицькому статуті короля Казимира III (1333-1370) з 1347 р. та статуті короля Казимира IV Ягеллончика (1447-1492) – 1492 р. [36].

У кодексі імператора Священної Римської імперії Карла V (надалі – кодекс Карла V) та працях польського правника XVII ст. Б.Гроїцького немає визначення поняття злочину. Особливістю цих джерел є те, що вони стверджують, нібито всі злочини прямо чи опосередковано порушують більшою чи меншою мірою існуючий в державі порядок, а тому в інтересах суспільства є покарання будь-якого злочину з тим, щоб запобігти їх у подальшому [32, с.179]. Тут перелічені тільки публічні злочини. Під публічними розуміли злочини: 1) проти держави і короля; 2) зраду вітчизни; 3) проти релігії; 4) проти моралі і добрих звичаїв; 5) проти власності; 6) бунти проти міських властей; 7) відмову від виконання робіт на користь міста [17, с.265]. Злочинами визнавали діяння, які характеризувалися такими ознаками, як: протиправність, суспільна небезпека, караність, шкода [30, с.344].

Злочини проти держави, короля, міста – у зазначений період не завжди розуміли однаково. "Саксонське зерцало" трактувало їх під кутом непослуху чи невірності щодо сюзерена [11, с.34]. У ньому не виділявся окремо такий злочин, як зрада міста. З часом подібні злочини стали називати crimen laesae maiestatis – терміном, запозиченим з римського права. Під ним розуміли злочини, скеровані проти короля, держави, ради міста (як представницького органу міщан), благополуччя міста і його жителів у цілому [31, с.182]. До публічних злочинів відносили бунти у місті (crimen perduellionis). Кодекс Карла V наказував карати смертною карою або биттям батогами усіх, хто підбурював до бунту проти міської влади [5, с.91]. Питання покарання за подібні злочини врегульовувалися також сеймовими конституціями, зокрема 1593 і 1598 рр. У 1605 р. уряд Львова позбавив міського права міщанина Іоанна Альнпеха за образи та підбурювання до боротьби проти магістрату міського поспільства: "… вищезгаданий Іоанн Альнпех, незважаючи на свою присягу,

© Білостоцький С., 2000

складену урядові, посмів самовільно показати цьому урядові на відчинені двері та проголосити міський уряд позбавленим влади, [..] показав себе бунтівником супроти магістрату, тому, щоб утримати інших міщан у послуху, магістрат позбавив і тепер своїм декретом позбавляє згаданого Іоанна Альнпеха міського права аж до часу, поки він опам'ятається" [3, с.67].

У 1635 р. у Львові було притягнено до кримінальної відповідальності групу міщан з міських сіл Кульпарків, Брюховичі, Клепарів, Білогорща, Замарстинів, Великі та Малі Голоски за невиконання ухвали міста щодо робіт над укріпленням міських мурів. Організатора бунту, жителя с.Мале Голоско, страчено [38, с.282]. У 1753 р. організаторів бунту підмайстрів кравецького цеху проти цехмістрів та майстрів цього цеху було позбавлено волі строком на два місяці та покарано биттям батогами по "сто обичаїв" кожен, а співучасники відсиділи у в'язниці по два тижні, а "при вступі та виході дістали по 25 обичаїв" [3, с.94-95].

За пошкодження міського муру чи проникнення через нього у місто передбачалось застосування смертної кари. Згідно з нормами римського права, міські оборонні споруди вважалися непорушними [31, с.186]. У 1531р. лавничий суд Львова засудив до страти чоловіка, який намагався проникнути у місто через мур [38, с.153].

Часті пожежі (зокрема, 1479, 1494, 1511 рр.,) завдавали великої шкоди середмістю [4, с.34]. Після пожежі 1527 р., коли дощенту згоріло місто, рада заборонила будувати у середмісті дерев'яні будинки [3, с.32-33]. Тому зрозуміло, чому Б.Гроїцький пропонує карати смертною карою осіб, які не беруть участі або створюють перешкоди щодо гасіння пожежі у місті. Встановлювались грошові штрафи за неповідомлення про пожежу [31, с.188]. З метою охорони міського майна, за Саксонським правом, колесували усіх, хто пограбував міський млин [20, с.55]. На початку XVII ст. у передмісті Львова та міських селах працювало понад 30 водяних млинів, які належали переважно міському управлінню та багатим міщанам [4, с.40].

Серед публічних злочинів чільне місце займають делікти проти віри та релігії: богохульство, єретицтво, чаклунство. До середини XVI ст. розгляд справ про богохульство належало до компетенції духовних судів. У статті 65 "Процесу" Гроїцького дано таке визначення богохульства: "… приписування Богові того, що йому не властиве, заперечення його вчення, образа всемогутнього Бога чи Святої його матері Діви Марії" [22, с.56; 5, с.82]. Саме з богохульством священнослужителі пов'язували появу у Європі голодоморів, епідемій, французької хвороби [31, с.204]. Враховуючи те, що вони завдають великої шкоди людству, осіб, винних у цьому, карали тюремним ув'язненням, а потім – смертною карою, тілесними покараннями, залежно від умов та характеру богохульства. Слідом за кодексом Карла V ці норми підтвердив Б.Гроїцький [31, с.204]. У 1641 р. кримінальний суд міста звинуватив у богохульстві та стратив монаха Віроземського, який уклав договір з дияволом, віддав йому тіло з душею та "зрікся Бога і його Матері" [13, с.384].

У практиці Львівського лавничого суду заслуговують на увагу справи, пов'язані з чаклунством. Метою чаклування було заподіяння шкоди іншій людині, часто для отримання винагороди. З метою заподіяти шкоду вдавалися до отруєння [18, с.17]. Ворожки займалися знахарством, ставлячи собі за мету вилікувати хворих, зняти прокляття, виявити злочинців [18, с.17]. До початку XIV ст. розгляд подібних справ належав до компетенції церковних судів. Церковне законодавство базувалося на постановах вселенських і місцевих соборів. Один із перших законів, пов'язаний з

чаклунством, ухвалений за часів імператора Констянтина, передбачав спалення кожного чарівника, навіть тоді, коли той відвідував свою родину чи близьких знайомих [8, с.259].

Після видання булли папи Іоанна XXII “Super illius specula” чаклунство потрапило під юрисдикцію світських судів як злочин проти віри, оскільки чаклуни, ворожбити та ін., укладаючи угоду з дияволом, відвертались від справжньої віри, що прирівнювало їх до єретиків [8, с.266]. Сеймова конституція з 1543 р. зазначала, що справи, пов’язані з чаклунством на землях Польського королівства, підлягали винятково церковним судам. Однак, незважаючи на це, міські суди приймали до провадження справи про чаклунство, особливо тоді, коли вони завдавали явну шкоду особі. Можна припустити, що вироки смерті, винесені світськими судами звинуваченим у чаклунстві та ворожінні, здебільшого не виконувалися [18, с.17]. “Саксонське зерцало” передбачало за вчинення подібного злочину смертну кару через спалення [11, с.55]. Кодекс Карла V (ст.109) встановлював таке ж покарання за тієї умови, що чаклунством була завдана шкода людям [5, с.83]. Якщо особа займалася чаклунством, проте нікому не завдавала шкоди, тоді покарання виносили відповідно до обставин справи.

Відомий німецький криміналіст XVII ст. Б.Карпцов дав таке визначення чаклунства: “Чаклунство це найбільш досконале вміння шкодити, при якому людина стає знаряддям диявола”. І далі: “…чарівниці це вороги людського спасіння і цілого людського роду, які зреклися християнської віри, уклали договір з дияволом про те, що разом з ним завдаватимуть шкоди людям та звірам” [35, с.193].

Найбільше процесів проти чаклунів у Європі відбувалося упродовж XVII ст. [35, с.193]. Перший офіційно зафіксований у документах земель Польщі вирок смерті за чаклунство був винесний міським судом Валішева у 1511 р. [18, с.17]. За підрахунками польського історика Б.Барановського, упродовж XVII-XVIII ст. у Речі Посполитій засуджено до смерті за звинуваченням у вчиненні цього злочину близько 10 тис. осіб [18, с.30-31]. У 1687 р. інстигатор міста Львова звинувачував жительку села Зубра Косіху у тому, що вона відьма і за допомогою чарів вбила пана Ніча [12, с.369-372, 543], який помер від травм, отриманих внаслідок падіння з вікна власного будинку. Головним доказом у справі були покази свідків. На користь того, що звинувачена була відьмою, висувалися такі факти: заява потерпілого перед смертю про те, що Косіха “не тільки поза очі, а й у вічі проклинала його” (“дай боже, щоб довго не панував”, “дай боже, щоб згорів на вогні”), мала образу на потерпілого за те, що той посадив її чоловіка до в’язниці, а коли горів панський маєток, вона прибігла на пожежу з непокритою головою [12, с.369-372, 543].

У справі львів’янки Гузової, звинуваченої у вбивстві усиновлених нею дітей, згадує ворожка з Роздолу [12, с.985-1004]. Про її мистецтво чаклунства деяким міщанкам Львова було відомо ще з початку 40-х років XVII ст. [12, с.987]. Вона знімала прокляття з шинків, лікувала різні простудні хвороби та туберкульоз [12, с.987]. Ворожка, довідавшись, що Гузова хоче звести зі світу дітей, відмовилася їй допомагати. Один із свідків у справі стверджував, що сама Гузова уклала союз із чортом: “… тижнів два назад від якихось міщанок чув, що Гузова говорила до свого чоловіка: “Скажи, для чого до пана Бога ходиш, коли і так добре живеш” [12, с.994]? Інший свідок стверджував, що звинувачена запрошувала його до себе, щоб показати чорта: “… прийди до мене увечері, і я покажу чорта, у якій тільки постаті забажаєш

його бачити" [12, с.990]. Однак за браком у справах вироків, невідомо, чи були ці відьми покарані.

Магдебурзьке право виділяло злочини проти життя: вбивство, розбій, вбивство матерями новонароджених дітей, самогубство.

Убивство – протиправне позбавлення життя людини. За теорією про суб'єктивну вину протиправні дії поділялися на умисне вбивство, вбивство з необережності, вбивство в стані афекту, вбивство в стані необхідної оборони, вбивство при перевищенні меж необхідної оборони [5, с.97-104; 22, с.69-71]. Б.Гроїцький виділяв три види вбивств: вбивство з корисливих мотивів, вбивство з ненависті, вбивство в стані необхідної оборони, випадкове вбивство [23, с.232-233]. За "Саксонським зерцалом" умисне вбивство каралося смертною карою через відрубання голови [11, с.55], відрубання руки [11, с.47]. Таке ж покарання передбачав кодекс Карла V [5, с.98]. За Б.Гроїцьким, справи про вбивство міщанином міщанина слід розглядати відповідно до норм магдебурзького права [31, с.217]. Якщо вбивство вчинено особою чи вбито особу, яка не належала до міщанського стану, тоді застосовували норми польського права. Такий принцип закладено у Нішавському статуті 1454 р. щодо селян з королівських, шляхетських та церковних сіл. Щодо осіб шляхетського стану, які вчинили вбивство у місті, то питання розглядалося на основі Торуньської конституції 1520 р. та конституції 1581 р. [31, с.217]. Львівські архівні джерела засвідчують, що тут звичайно вчинялися вбивства з корисливих мотивів, вбивства на релігійному ґрунті, вбивства з помсти та ін. Наприклад, лавничий суд Львова у 1565 р. розглядав справу про вбивство з корисливих мотивів двома шляхтичами охоронця Галицької брами [38, с.188]. У 1601 р. було вбито з метою пограбування міщанина Яна Давідовського (злочин залишився нерозкритим) [37, с.261], а у 1688 р. винесено вирок смерті міщанину за вбивство господаря маєтку і згвалтування його дружини [12, с.833-834]. У 1671 р. страчено єврея Бера, який вбив 17 християн з релігійних мотивів. Злочинець визнав свою вину повністю і не шкодував за скоєним [27, с.303-304].

Убивства у бійках здебільшого вчиняли в стані алкогольного сп'яніння. Як стверджував польський історик Ян Станіслав Бістронь, п'янство було досить поширеним у тогочасних містах і пили з будь-якої нагоди [19, с.213-214]. Так, у 1508 р. притягнено до кримінальної відповідальності Яна Добростанського, який в стані алкогольного сп'яніння без жодного мотиву завдав тілесних ушкоджень учневі церковної школи, що спричинили смерть [37, с.180]. У 1673 р. суд розглядав справу про смерть познанського різника Адама Купінського, тіло якого з розбитою головою та перерізаною шиєю знайшли у рові перед Єзуїтською хвірткою [14, с.674-686]. За показами свідків, різник приїхав до Львова стягати борги з м'ясників міста, і до своєї загибелі цілу ніч пиячив з друзями. Усі підозрювані забезпечили собі алібі. Злочин так і не був розкритий. Тому можна припустити, що смерть трапилась у результаті бійки.

Досить частими були вбивства близьких родичів. "Саксонське зерцало" не знало спеціальної кари за родинні чи подружні злочини. Такі дії кваліфікувалися як звичайний делікт з тією різницею, що коли злочин вчинено щодо близького родича (батька, матері, брата, сина, діда, сестри [23, с.233]), то вбивця втрачав право на спадок [11, с.97]. Спадкоємець зберігав право на спадок, якщо доводив, що позбавлення життя відбулося в стані необхідної оборони [11, с.97]. Кодекс Карла V за аналогічні правопорушення передбачав покарання шляхом колесування. Для

більшого залякування перед виконанням екзекуції застосовували додаткові тортури, такі як волочіння до місця страти, вчиняли тілесні ушкодження за допомогою розпечених щипців [5, с.98]. У Львові зафіксовано декілька справ про вбивства дружинами своїх чоловіків. Зокрема, у 1624 р. страчено жінку за вбивство чоловіка шляхом отруєння. Аптекаря, який продав отруту, визнано співучасником злочину і покарано смертю [37, с.321; 38, с.263]. У 1687 р. дружина за грошову винагороду підмовила задушити свого чоловіка [12, с.672-674]. Дослідження архівних матеріалів не дають змоги встановити вирок.

Поширеним видом злочину у Львові були вбивства матерями своїх дітей. "Саксонське зерцало" не передбачало санкції за такі злочини. Вперше покарання за це передбачені у кодексі Карла V та працях Б.Гроїцького [5, с.93-95]. Розрізняли умисне вбивство народженої дитини ("такої, що жила і органи можна було розрізнити"), вбивство плоду. У кодексах визначаються такі способи вбивств: через вчинення ударів, побоїв, від яких настала смерть; залишення новонародженого без догляду, наслідком чого сталася смерть; вживання шкідливих для плоду продуктів харчування та напоїв. Законодавець зазначав, що таких злочинців слід карати смертю шдяхом закопування у землю, садження на палю, втопленням. У Львові вироки матерям, що вбили своїх новонароджених дітей, були винесені у 1518 р. [37, с.185], 1548 р., 1568 р. [38, с.190]. Міські книги видатків містять запис про те, що катові 1 липня 1730 р. заплачено 4 злотих за страту жінки, яка заподіяла смерть новонародженій дитині [15, с.8]. У 1774 р. жителька Старого Села Гонората Маковська за підмовою батька і з його допомогою позбулася плоду. Цей злочин був розкритий і 21-річну дівчину за інцест з батьком, убивство ненародженої дитини, співучасть у вбивстві чоловіка засуджено до смертної кари з відрубанням руки, а потім голови [34, с.168]. Подібні злочини були досить частими, проте суворість покарань не приносила бажаних результатів. У 1777 р. австрійський уряд прийняв ухвалу замінити смертну кару за бігамію та дитиновбивство позбавленням волі строком від 8 до 10 років [34, с.155]. У 1782 р. львівський суд позбавив волі строком до 10 років жительку Львова Олену Кузьмову за вбивство дитини [34, с.199].

Спираючись на з християнсько-церковну доктрину, у XVI-XVIII ст. самогубство відносили до тяжких злочинів. Тому замах на самогубство карався як закінчений злочин. У багатьох Європейських країнах самогубство тягнуло за собою конфіскацію майна, позбавлення права робити заповіт [6, с.68]. Саксонське право не містило санкцій покарання за нього. Тут лише зазначалося, що спадкувати майно особи, яка покінчила життя самогубством мають право його близькі родичі. Ця норма продубльована у кодексі Карла V (ст.135). В історичних джерелах не виявлені правові приписи про необхідність спалювати тіла самогубців чи заборони ховати їх за нехристиянськими обрядами. У львівських міських книгах нами не було виявлено таких справ.

Злочини проти здоров'я поділялися на ушкодження та побої. Саксонське право розрізняло тяжкі та легкі ушкодження. До першої групи належали умисні тяжкі тілесні ушкодження – покалічення, що спричиняли втрату органів, порушення їхній функцій, душевну хворобу чи інший розлад здоров'я, що не помітні для людського ока, а до другої – кровотечі, гулі, синці [31, с.224]. М.Яскер легкі покалічення розділяв на два види: неглибокі, що не охоплюють великої частини тіла, та такі, що займають значну його поверхню [31, с.224]. Побоями вважали завдання ударів, що не спричиняють глибоких чи кривавих ран [11, с.56]. Побиття дитини (навіть не рідної)

не було кримінально караним, якщо звинувачений довів, що вчинок пов'язаний з проступком дитини.

Німецьке право значну увагу приділяло захисту людської честі і свободи та норм моралі. Відомо чимало злочинів, наслідком яких є розпуста. Анілізуючи злочини проти моралі, назвемо такі, як содомія, проституція, зґвалтування, бігамія. Я.Дамхоудер під розпустою розумів позашлюбні статеві стосунки між особами протилежної статі, зокрема з дівчатами, вдовами, повіями та конкубами [31, с.244]. У XVI-XVIII ст. розрізняли три види содомії – онанізм, гомосексуалізм, статеві зносини людини з твариною [31, с.248]. Як гріх содомський кваліфікувалися також статеві стосунки християн з нехристиянами, некрофілія, статеві стосунки у неприродний спосіб [31, с.248]. На відміну від Саксонського права, яке не знало такого виду злочинів, кодекс Карла V наказував карати шляхом спалення розпусні стосунки людини з твариною (зоофілія), чоловіка з чоловіком (гомосексуалізм), жінки з жінкою (лесбіянство) [5, с.87]. Б.Гроїцький слідом за кодексом повторює санкцію, пропускаючи у диспозиції неприродні стосунки жінки з жінкою (арт. 71) [22, с.61].

У XVI-XVIII ст. поширеною у містах Речі Посполитої була проституція – ремесло тих жінок, які віддаються першому-ліпшому чоловікові [29, с.44]. Заняття найдавнішим ремеслом, звичайно, рідко каралося. Це частково пояснюється тим, що у XV-XVIII ст. в Європі розпусна поведінка жінок вважалася ознакою приналежності до вищого стану. Мужчину, який вчиняв перелюбство, називали "галантним" чоловіком, невірну дружину – чуттєвою жінкою, а перелюбство, викрадення, зґвалтування в очах людей вважалися любовними забавами [10, с.259]. Деякі уряди поблажливо ставилися до розпусти з тим, щоб збільшити чисельність народонаселення. Крім того, такий спосіб життя підкреслював особисту свободу жінки і її рівність у правах з чоловіком. Серед вищих верств населення Європи особливо були поширеними лесбіянство та гомосексуалізм: "Безсоромність деяких жінок доходила до того, що вони задовольняли свої розпусні бажання в присутності прислуги і матерів, які вдавали, що нічого не відбувається" [9, с.323]. У Парижі, зокрема, при дворі короля було багато жінок, які займалися лесбіським коханням, і цим задовольнялися їхні чоловіки, оскільки відпадали підстави для ревнощів [9, с.324].

Розпуста була поширена і серед нижчих верств населення. Одні займалися нею, щоб уподібнитись своїм правителям, а інші в такий спосіб заробляли на проживання. Підтвердженням тому є поширення у містах будинків розпусти. Такий будинок був і у Львові.

Згідно з Саксонським правом, за повіями зберігалися всі громадянські права, втрачали вони тільки честь. Якщо за проституцію не притягали до кримінальної відповідальності, то за інцест, бігамію, зґвалтування кари були досить суворими. За зґвалтування повії несли таке ж покарання, як і за подібний вчинок щодо порядної особи. Якщо звинувачений в бігамії зміг переконати суд, що одружився вдруге, будучи переконаним, що перша дружина померла, то покарання було не дуже суворе, в іншому випадку – смертна кара через відрубання голови [28, с.36]. Магдебурзьке право дозволяло вчиняти самосуд чоловікам, якщо вони заставали дружину на місці зради – тоді коханця можна "поранити чи навіть вбити" [33, с.52]. У 1688 р. засуджено міщанина Львова за вбивство та згвалтування [12, с.833-834], 1774 р. – винесено вирок за вчинення інцесту [34, с.168]. Міські суди майже не розглядали

справ за звинуваченнями в онанізмі, гомосексуалізмі, лесбіянстві через їх латентність. З моральною розпустою тісно пов'язана злочинність. Свідомо порушуючи норми моралі і не будучи за це покараними, проститутки легко вчиняли крадіжки, вбивства, інші злочини [9, с.336].

Тогочасне законодавство велику увагу приділяло злочинам проти власності, які об'єднувалися під назвою "крадіжка" [26, с.150]. З XIII ст., крім крадіжки, почали виділяти грабунок, розбій.

Під крадіжкою розуміли таємне заволодіння майном з метою привласнення. Злочин вважався завершеним з моменту заволодіння річчю. Залежно від часу вчинення крадіжки поділяли на нічні і денні; від вартості викраденого – дрібні і великі; від способу вчинення – прості і кваліфіковані [11, с.54, 66; 5, с.54, 55, 111-114; 22, с.223]. Розглядаючи справи за звинуваченням у крадіжці, для визначення виду покарання брали до уваги: чи злочин був учинений під примусом, чи з власної волі [12, с.853], уперше чи повторно [12, с.853, 903]; вартість викраденого [13, с.551, 568, 778]; добровільне зізнання і розкаяння у вчиненому; групою осіб за попередньою змовою чи одноособово [16, с.543, 545]. Неповнолітні особи у віці до 14 років та особи, які вчинили дрібну крадіжку через голод, звільнялися від кримінальної відповідальності [5, с.114-115].

Поряд з крадіжкою поширеним видом злочину у містах у XVI-XVIII ст. були грабежі. Під грабежем розуміли відкрите привласнення чужої речі [31, с.276]. Це був один з найпоширеніших злочинів того часу. Одним з небезпечних, умисних, корисливих злочинів був розбій. Розбійниками називали озброєні групи людей, які займалися грабежами із застосуванням насильства. Озброєні банди вчиняли злочини на дорогах, нападаючи на купецькі каравани, приміські села [7, с.93]. Звичайно злочинні угруповання маскувались під загони татар. Розбійні напади вчинялись і шляхтичами, але не з метою збагачення, а задля розваги чи декларації своєї всевладності, безкарності, захисту шляхетського гонору. З числа банд, які вчиняли розбійні напади в місті, на передмістях Львова, торговельних шляхах упродовж 1590 р., відома озброєна група міщан, очолювана братами Білоскурськими [20 с.101; 37, с.247]; 1603 р. – банда Яна Ольшовського [37, с.263]; 1605 р. діяла озброєна група на чолі з Анджеєм Зубжецьким [37, с.271]; 1616 р. – банда Яна Карвацького і Кєскі [37, с.289]. У 40-х роках XVII ст. розбої в місті та його околицях учиняли бандитські формування, очолювані Данилом Пйотровичем, Станіславом Ясінським та Станіславом Тиціком [28, с.758]. Так у 1641 р. львівський лавничий суд засудив до страти злочинну групу, яка займалася розбоями на дорогах, нападала на маєтки знатних людей, забираючи зброю, гроші, хутрові вироби та цінні речі [13, с.6-8]. До страти засуджено також осіб, які переховували викрадене [13, с.6-8]. Кількість подібних злочинів різко зростала під час військових дій або татарських нападів. У 1653 р. озброєний загін, очолюваний шляхтичем Мацеєм Єзовським, маскуючись під загін татар, вчиняв напади на приміські львівські села [38, с.333]. У 1765 р. три шляхтичі, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння вчинили напад на президента малопольського трибуналу єпископа Гната Красіцького [24, с.295-314]. Організатора нападу засуджено до страти, а його співучасників до тілесних покарань.

Проаналізований матеріал дає підстави стверджувати, що в XVI-XVIII ст. для Львова злочинність не була професійним явищем. Учинені в межах міста злочини за своєю суттю та змістом не відрізнялися від аналогічних деліктів тогочасної Європи.

Через постійну міграцію населення центрами злочинності ставали великі міста з розвиненою торговельною інфраструктурою.

Жорстокість покарання не впливала на динаміку зростання злочинності в XVI-XVIII ст., яка залежала від суб'єктивних та об'єктивних чинників. Основними причинами вчинення злочинів можна вважати: політичні мотиви, релігійну зневіру, важкий матеріальний стан і хворобливі схильності. До об'єктивних передумов учинення злочинів можна віднести: політичну нестабільність під час татарських набігів і приватних воєн, непередбачуваність економічних процесів, політику церковної нетолерантності та нетерпимості щодо інакомислячих.

---

1. Беккария Ч. О преступлениях и наказаниях. – М.:<Стелс> Бимпа, 1995.
2. Гоббс Т. Левиафан. – М., 1964. – Т. 2.
3. Історія Львова в документах і матеріалах. – К.: Наук. думка, 1986.
4. Історія Львова. – К.: Наук. думка, 1984.
5. Каролина. Уголовно-судебное уложение Карла V. – Алма-Ата: Наука, 1967.
6. Кистяковский А.Ф. Элементарный учебникъ общаго уголовнаго права. – К., 1875. – Т. 1.
7. Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові. – Львів, 1991.
8. Каустов А. Причинки до вивчення чарівництва в Україні: історично-правовий та культурологічний аспекти // Записки наукового товариства ім.Т.Шевченка. – Львів, 1995. – Т. CCXXX.
9. Ломброзо Ч. Женщина преступница и проститутка. – М.: Эксмо-пресс; Харьков: Фолио, 1998.
10. Марат Ж.П. План уголовного законодательства. – М., 1965.
11. Саксонское зерцало. – М., 1985.
12. Центральний державний історичний архів України у Львові. – Ф. 52 (Магістрат м.Львова). – Оп. 2. – Спр.324.
13. Там само. – Спр. 266.
14. Там само. – Спр.80.
15. Там само. – Спр.749.
16. Там само. – Спр.296.
17. Bardach J., Leśnodorski B., Pietrzak M. Historia ustroju i prawa polskiego. – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1996.
18. Baranowski B. Procesy czarownic w Polsce w XVII i XVIII wieku. – Łódź, 1952.
19. Bystroń J.S. Dźieje obyczajów w dawnej Polsce wiek XVI-XVIII. – Warszawa, 1976. – T. 1.
20. Chodynicki I. Historia stołecznego królewskiego Galicii i Lodomeryi miasta Lwowa od założenia jego aż do czasów terazniejszych. – Lwów, 1865.
21. Estrejcher S. Historia prawa karnego. Historia procesu ciwilnego i karnego. – Krakyw [b.r.w].
22. Groicki B. Postępek sądów około karania na gardle. – Kraków, 1629.
23. Groicki B. Porządek sądów i spraw miejskich prawa magdeburskiego. – Kraków, 1629.

24. Gruszewski B. Napad na prezydenta trybunału (rok 1765) // Pamiętnik trzydźiestolecia pracy naukowej prof.dr.P.Dąbkowskigo. – Lwów, 1927.
25. Horn M. Skutki ekonomiczne najazdyw tatarskich z lat 1605-1633 na Ruś Czerwoną. – Wrocław;Warszawa;Krakyw, 1964.
26. Hube R. Prawo Polskie w wieku trzynastym. – Warszawa, 1874.
27. Jyzefowicz T. Kronika miasta Lwowa od roku 1634 do 1690, obejmujaca w ogulnosci dzieje dawnej Rusi Czerwonej a zwłaszcza Historya arcybiskupstwa lwowskiego w tejze epoce. – Lwyw, 1854.
28. Kamler M. Kary za przestępstwa pospolite w duzych miastach Polski w drugiej połowie XVI i pierwszej połowie XVII wieku // Kwartalnik Historyczny, 1994. – R. CI.
29. Karpiński A. Przestępczość we Lwowie w końcu XVI-XVII wieku // Przegląd Historyczny. – 1996. – Z.4.
30. Maisel W. Dawne polskie prawo karne miejskie od połowy XV do XVIII wieku // Odbitka z historii panstwa i prawa Polski. – Warszawa;Toruń, 1966. – T. 2.
31. Maisel W. Poznańskie prawo karne do końca XVI wieku // Pracy wydziału prawa. – Poznań, 1963. – Nr.7.
32. Sójka-Zielińska K. Historia prawa. – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1995.
33. Szczerbicz P. Speculum Saxonum albo Prawo Saskie. – Lwyw, 1581.
34. Wawel-Louis J. Początkowe sądownictwo Austrijackie w Galicyi (1772 – 1784). – Lwyw, 1897.
35. Uruszczak W. Proces czarownicy w Nowym Sączu w 1670 roku. Z badań nad miejskim procesem karnym czasów nowożytnych // Historia prawa. Historia kultury. – Poznań, 1994.
36. Zbiyr praw Litewskich od roku 1389 do 1529. – Poznań, 1841.
37. Zimorowicz B. Historia miasta Lwowa, krylewstw Galicyi i Lodomeryi stolicy; z opisaniem dokladnem okolic i potrójnego obłężenia. – Lwów, 1853.
38. Zubrzycki D. Kronika miasta Lwowa. – Lwyw, 1844.
39. Zubyk R. Gospodarka finansowa miasta Lwowa w latach 1624-1635. – Lwyw, 1930.

S. Bilostoc'kyj

CRIMES CLASSIFICATION OF XVI – XVIII CENTURIES (BY MATIRIALS OF THE LAWNYCHYJ COURT IN L'VIV)

The article deals with the main types of crimes committed in the XVI – XVIII centuries in Lviv. It considers reasons for doing them. The article is composed of analysis of materials of crime investigations that are kept in the Central State Historical Archive of Ukraine based in Lviv.

Стаття надійшла до редколегії 01.10.98